

Uniwersytet Łódzki
Instytut Anglistyki
Zakład Pragmatyki
Językowej, Kierownik
Prof. zw. dr hab. Piotr Cap
ul. Pomorska 171/173
90-236 Łódź, Polska
Tel./Fax: #48 42 665 52 20

UNIWERSYTET
ŁÓDZKI

University of Łódź
Institute of English
Department of
Pragmatics, Head
Prof. Piotr Cap, Ph.D.
ul. Pomorska 171/173
90-236 Łódź, Poland
Tel./Fax: #48 42 665 52 20

e-mail: strus_pl@yahoo.com
http://anglistyka.uni.lodz.pl/ZPJ?piotr_cap

Łódź, dn. 8 października 2019 r.

**Recenzja rozprawy doktorskiej Pani mgr Beaty Mazurek-Przybylskiej
p.t. *From Screen to Page. A study in the field of multimodal text
translation based on Christopher Nolan's film 'Interstellar' (2014)
and its novelization by Greg Keys***

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska stanowi oryginalne i wnikliwe studium porównawcze przekazu treści multimodalnych w literackiej wersji filmu fantastyczno-naukowego *Interstellar* (2014). Film ten został pierwotnie wyreżyserowany przez brytyjskiego scenarzystę i reżysera Christophera Nolana, zaś autorem jego późniejszej beletryzacji jest Greg Keys. Rozprawa stawia sobie za cel porównanie obu wersji pod względem semiotycznym/modalnym, semantycznym i formalnym. Dla osiągnięcia tego celu Autorka buduje własny model teoretyczny, wg którego następnie dokonuje analizy szeroko rozumianej ekwiwalencji przekładu. Już sam wybór zagadnienia badawczego i aspiracje metodologiczne oraz teoretyczne projektu należy ocenić wysoko. O ile literatura przedmiotu zawiera szereg pozycji z zakresu analizy adaptacji filmowych tekstów literackich, o tyle studia poświęcone adaptacjom książkowym treści filmowych są rzadkie, a płynące z nich wnioski fragmentaryczne.¹ Praca p. mgr Beaty Mazurek-Przybylskiej wypełnia więc niszę w badaniach naukowych, zarówno pod względem empirycznym, jak i teoretycznym.

Rozprawa składa się z 2 części (teoretycznej i empirycznej) i ogółem 7 rozdziałów, przy czym rozdziały 1 i 7 zostały niejako wyłączone z dwóch głównych segmentów pracy i stanowią odpowiednio wstęp oraz podsumowanie. Z formalnego i terminologicznego punktu widzenia nie do końca rozumiem cel takiej struktury; szczególnie dziwne wydaje mi się oznaczenie jako rozdział pierwszy tekstu poprzedzającego pierwszą część rozprawy. Być może Autorka chciała w ten sposób wyróżnić tekst w rozdziale pierwszym, nadając mu status wykraczający poza zwyczajowy opis treści i celów pracy. Proponowałbym jednak zrezygnować z tego zabiegu podczas ewentualnego przygotowania rozprawy do druku. Poza tym, do struktury pracy trudno mieć jakiegokolwiek zastrzeżenia; dyskusja przechodzi płynnie od kwestii teoretycznych, poprzez metodologię badania, do studium własnego. Warto podkreślić fakt, że treść części pierwszej (rozdziały 2-3) stanowią wyłącznie wątki w pełni relewantne dla projektu badawczego (pojęcie multimodalności, intersemiotyczne aspekty przekładu, pojęcie jednostki przekładu, schematy wyobrazeniowe, itp.); trudno znaleźć jakiegokolwiek wątki zbędne. Obcując od lat z pracami na stopień naukowy doktora, wiem, że autorzy nieraz traktują wywód rozprawy jako okazję dla wykazania się ogólnym odczytaniem i erudycją badawczą, nawet gdy przywołane przez nich teorie i zagadnienia nie wykazują szczególnej zbieżności z celem pracy. Nie jest to jednak zarzut, który można by postawić autorce niniejszej rozprawy. W tym kontekście nie dziwi fakt, że praca p. Beaty Mazurek-Przybylskiej liczy „jedynie” 131 stron. Również liczba pozycji w bibliografii rozprawy nie jest przytłaczająca, za to ujęte są bez wyjątku wszystkie istotne dla tematu teksty, także te opublikowane ostatnio, jak np. znakomita monografia Jana Baetensa *Novelization. From Film To Novel* z roku 2018.

Za największe osiągnięcie Doktorantki w rozprawie uważam zbudowanie sprawnego modelu przekładu treści multimodalnych na monomodalny tekst literacki. Trójpoziomowy model zaproponowany przez Autorkę cechuje duży stopień uniwersalności, a także zdolność uwypuklenia podstawowych analogii pomiędzy przekazem multi- i monomodalnym, takich jak hierarchiczność i linearny charakter treści. Konstrukcja modelu ma charakter interdyscyplinarny, wiążąc ze sobą teorie multimodalne (por. Krajka/Zgorzelski 1984), opisujące konceptualne jednostki przekładu, z modelami tekstologicznymi (głównie Swales 1990), odpowiedzialnymi za

---

¹ Za wyjątkiem pracy J. Baetensa (2018).

opis jednostek niższego rzędu. Pojednanie to uważam za udane i produktywne metodologicznie, także w kontekście przyszłych studiów nad przekładem multimodalnym. Autorka wytyczyła niewątpliwie ciekawy szlak teoretyczny, który sprzyja badaniom interdyscyplinarnym. Moc objaśniająca modelu zawartego w rozprawie jest znaczna, o czym świadczy studium własne Autorki i mnogość wniosków dotyczących dużego stopnia ekwiwalencji znaczeniowej osiągniętego w przekładzie treści filmu *Interstellar*.

Podczas lektury rozprawy nasunęły mi się dwie wątpliwości, które chciałbym oddać pod osąd Autorki. Po pierwsze, nie do końca rozumiem ograniczenie zastosowania pojęcia schematów wyobrazeniowych do analizy zaledwie 2 (z 7) nadrzędnych jednostek narracyjno-kompozycyjnych, szczególnie biorąc pod uwagę uniwersalność występowania relacji FIGURA-TŁO, której różne odmiany można zaobserwować w różnych fragmentach filmu bądź książki. Autorka tłumaczy to względami praktycznymi, takimi jak dbałość o precyzję wywodu i wierność celom rozprawy, co nie wydaje mi się w pełni przekonujące. Po drugie, mnogość wątków pracy dotyczących hierarchiczności i linearności przekazu (zarówno filmowego, jak i literackiego) budzi natychmiastowe skojarzenia z teoriami pragmatycznymi z zakresu intencjonalności – czy to klasycznymi, np. Johna Searle'a, czy też nieco późniejszymi, autorstwa np. Teuna van Dijka (por. prace van Dijka nt. makrostruktur tekstowych i komunikacyjnych w ogóle). Tych odniesień jednak w rozprawie brakuje, co jest o tyle intrygujące, że mamy wszak do czynienia z kwestiami przekładu nie tylko treści jako takich (gdzie intencjonalność realizuje się w interakcji wykreowanych postaci), ale również (a może przede wszystkim) potencjału oddziaływania tychże treści na widza lub czytelnika. Wydaje mi się, że jest to ciekawe pole do rozważań porównawczych na temat właśnie owych meta-illokucji i w jaki sposób udaje się je zachować w procesie przekładu.

Ponadto, rozprawa Doktorantki i nowe dane empiryczne płynące ze studium własnego powinny zainspirować także naukowców prowadzących badania z zakresu teorii gatunków komunikacyjnych. Osobiście, jestem zwolennikiem tezy o postrzeganiu filmu w kategoriach tekstu multimodalnego (notabene udokumentowanej w monografii Profesora Michała Posta z roku 2017) i z satysfakcją przyjąłbym dalsze studia nad wzajemnym przenikaniem się w przekładzie gatunków pierwotnie określanych jako

stricte monomodalne i multimodalne. Niewątpliwie w miarę powstawania kolejnych przekładów tekstów któregośkolwiek z typów, czy to pisanego czy mówionego i/lub wizualnego, pojęcie multimodalności stawać się będzie coraz bardziej gradualne i potrzebne są kolejne prace traktujące o dziełach wykazujących dalsze różnice nasycenia modalnego. W tej sytuacji narzędzia analizy dostarczone przez Autorkę rozprawy jawią się jako szczególnie cenne.

W odniesieniu do kwestii formalno-językowych chciałbym stwierdzić, że rozprawa napisana jest dobrym językiem angielskim, a usterki techniczne czy też literówki są w niej bardzo nieliczne i łatwe do wyeliminowania. Generalnie, forma pracy jest równie rzetelna jak merytoryka wywodu.

W podsumowaniu z przyjemnością stwierdzam, że rozprawa Pani mgr Beaty Mazurek-Przybylskiej spełnia z naddatkiem wymagania ustawowe stawiane pracom na stopień doktora i wnoszę o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Jednocześnie stawiam wniosek o wyróżnienie rozprawy.

prof. zw. dr hab. Piotr Cap